РЕФЕРАТИВНО-НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ISSN 2521-1463

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

ОНЛАЙН-ЖУРНАЛ ЗАСНОВАНО У 2016 РОЦІ

НОМЕР ЖУРНАЛУ

Том 7
№ 6 (42)

Листопад – грудень 2022 р.

DOI 10.53672/ej.6.2022

expertize-journal.org.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Назаров О. А.
Євдокимова Н. О.
Кириченко О. А.
Калинка Г. І.
Цільмак О. М.
Мотлях О. І.

Барко В. І.
Лефтеров В. О.
Коренюк П. І.
Алікіна Н. В.
Попова Г. В.
Вітомський Ю. Л.

Землянська О. В.

Чернякова О. В.
Большаков С. І.
Тунтула О. С.
Ткач Ю. Д.
Єгорова Т. М.
Лисенко А. Б.

Шаповалов В. О.
Савкіна Т. В.
Савостін О. П.
Безушко С. В.
Вербина Ю. В.
Хлонь О. М.

Інститут психологічної експертизи і поліграфа Kyiv

ВИДАЄТЬСЯ ЗА СПРИЯННЯ

Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі

ROR 02xc7et08

Номер на сайті

ISSN 2521-1463

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ
Назаров Олег Анатолійович
канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, судовий експерт

ВИДАВНИК НАЗАРОВ О. А.

Судово-психологічна експертиза

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

Реферативно-науковий online журнал
Електронне видання
Засновано у травні 2016 року

2022. Том 7, № 6 (42)

Листопад–грудень 2022 року

Київ · 2022
expertize-journal.org.ua

DOI: 10.53672/ej.6.2022
УДК 159:34(05)+159:371(05)+347.948
ББК 67.5:88.4
С89

ISSN 2521-1463 (Online)
EAN-13 9772521146000
Ідентифікатор медіа R40-05509

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі», ROR 02xc7et08

С89 **Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці** : реферативно-науковий online журнал. — 2022. Т. 7, № 6 (42) (листопад–грудень 2022 р.). — Київ : Видавник Назаров О. А., 2022. — 42 с. — URL: expertize-journal.org.ua.

Номер містить оригінальні статті й реферати праць з юридичної психології, судової експертизи та суміжних галузей, а також новини журналу й розділ «Новини інженерної психології та психотехніки».

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів

Рукописи можуть рецензуватися і не повертаються

Авторські права на матеріали належать їхнім авторам. Матеріали журналу поширюються на умовах ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства 4.0 Міжнародна» (CC BY 4.0), крім першоджерел рефератів і передрукованих матеріалів, права на які належать їхнім правовласникам.

Редакційні правки, скорочення та зміна назви матеріалу погоджуються з автором до публікації

За достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, відповідальність несуть автори

Номер оновлено 06.11.2026: замінено матеріал розділу 3.

© Автори матеріалів, 2022
© Видавник Назаров О. А., 2022

Редакційна колегія

Головний редактор — видавець (засновник видання)

Назаров О. А. — канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р., поліграфолог, правознавець. ORCID 0000-0002-3427-1162

Заступники головного редактора

Євдокимова Н. О. — д-р психол. наук, професор; напрям наукових робіт — психологічні науки. ORCID 0000-0002-8789-278X

Кириченко О. А. — д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри права факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; напрям наукових робіт — юридичні науки. ORCID 0000-0002-8748-6431

Відповідальний секретар

Калинка Г. І. — фахівець факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, ад'юнкт зі спеціальності 19.00.06 — юридична психологія, здобувач наукового ступеня доктора філософії у галузі юридичної психології. ORCID 0000-0002-6113-7778

Члени редакційної колегії

Цільмак О. М. — д-р юрид. наук, канд. психол. наук, професор, завідувачка кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія», полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-7348-4876

Мотлях О. І. — д-р юрид. наук, професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, поліграфолог, заслужений юрист України. ORCID 0000-0002-6135-9952

Барко В. І. — д-р психол. наук, професор, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту МВС України, поліграфолог, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-4962-0975

Лефтеров В. О. — д-р психол. наук, професор, проректор Міжнародного університету, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0002-9163-0555

Коренюк П. І. — д-р екон. наук, професор, академік (дійсний член) Академії економічних наук України, завідувач кафедри менеджменту організацій і адміністрування Дніпровського державного технічного університету. ORCID 0000-0001-8321-3199

Алікіна Н. В. — канд. психол. наук, старший науковий співробітник, експерт вищого кваліфікаційного класу, працювала тривалий час на посадах голови секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним експертом лабораторії криміналістичних експертиз Київського науково-дослідного інституту судових експертиз, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» до 2016 р., стаж експертної роботи з 1978 р. ORCID 0000-0002-0166-4437

Попова Г. В. — канд. психол. наук, доцент, підполковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-3814-4037

Вітомський Ю. Л. — канд. психол. наук, офіцер запасу СБ України. ORCID 0009-0004-5206-5065

Землянська О. В. († 06.07.2020) — д-р психол. наук, професор, професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-6547-2621

Чернякова О. В. — канд. психол. наук, доцент, завідувачка кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0002-0384-4829

Большаков С. І. — канд. військ. наук, доцент, керівник ТОВ «Науково-дослідний інститут судової експертизи та оцінки», атестований судовий експерт за спеціальностями 11.1 «Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності» та 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу», суб'єкт оцінки майна та майнових прав, полковник ЗСУ у відставці. ORCID 0000-0003-2394-0225

Тунтула О. С. — канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри цивільного та кримінального права і процесу юридичного факультету Чорноморського національного університету імені Петра Могили, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. ORCID 0000-0002-1699-1668

Ткач Ю. Д. — канд. юрид. наук, доцент кафедри криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза. ORCID 0009-0006-3675-2548

Єгорова Т. М. — старший науковий співробітник Полтавського відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, голова секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України з 2015 р., атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р. ORCID 0000-0002-4097-5449

Лисенко А. Б. — голова професійної громадської організації «Колегія поліграфологів України», директор Комітету з освіти правління громадської професійної організації «Міжнародна асоціація професіоналів в поліграфології» (AIPP, Мексика), експерт-аналітик 1 категорії, поліграфолог, підполковник СБУ в запасі. ORCID 0000-0002-8131-9931

Шаповалов В. О. — головний редактор журналу «Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» (2016 р.), старший науковий співробітник науково-дослідного відділу (проблем психологічного вивчення особового складу) Науково-методичного центру кадрової політики Міністерства оборони України (2020 р.), поліграфолог. ORCID 0009-0004-0472-6201

Савкіна Т. В. — старший науковий співробітник лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних, мистецтвознавчих досліджень Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1998 р. ORCID 0009-0007-9784-2253

Савостін О. П. — старший судовий експерт відділу почеркознавчих досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Одеського науково-дослідного інституту судової експертизи Міністерства юстиції України, психолог — судовий експерт другого кваліфікаційного класу комунальної установи «Одеський обласний медичний центр психічного здоров'я», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1982 р. ORCID 0009-0003-6666-0247

Безушко С. В. — канд. пед. наук, доцент. ORCID 0009-0008-2069-1642

Вербина Ю. В. — канд. психол. наук, доцент кафедри психології та педагогічної освіти Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика. ORCID 0009-0004-2947-9251

Хлонь О. М. — канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0001-9733-8531

Зміст

ПЕРЕДМОВА . . . 6

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ) . . . 9

1.1. Судово-психологічна експертиза . . . 10

Черезова І. О. **Психологічна експертиза:** навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] . . . 10

Пасніченко В. В. **Судово-психологічна експертиза** [Текст] : [навч. посібник] . . . 12

Реферативна інформація щодо наукових робіт в галузі судово-психіатричної експертизи, які були видані в Україні за інформацією Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського з 1999 по червень 2021 роки . . . 14

Луцький М. І. **Судово-психологічна експертиза** в адміністративному деліктному процесі [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 19.00.06 . . . 16

Ємець Ю. І. **Судово-психологічна експертиза** неповнолітніх у кримінальному провадженні: теоретичний аналіз . . . 18

Власенко С. Б. **Психологічна характеристика** юридично релевантних емоційних станів . . . 20

Литвиненко І. В. **Психологічна та** кримінально-процесуальна характеристики розслідування серійних сексуальних злочинів . . . 22

Реферативна інформація щодо наукових робіт в галузі судово-психологічної експертизи, які були видані в Україні за інформацією Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського за період з 1993 по червень 2021 років . . . 24

Керевич О. В. **Особливості призначення** судових експертиз для встановлення індивідуально-психологічних особливостей підозрюваного (обвинуваченого) . . . 26

Єрмоленко Л. Й. **Аналіз практики застосування** судових психологічних експертиз у справах щодо визначення місця проживання дитини станом на 25 листопада 2022 року підготовлений адвокатом, членом Центру сімейного права Вищої школи адвокатури НААУ Лілією Єрмоленко . . . 28

1.2. Правове та науково-прикладне забезпечення професійної діяльності . . . 30

Міністерство юстиції України. **Наказ Міністерства** юстиції України від 08.05.2018 № 1467/5 «Про затвердження переліків рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз» . . . 30

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ . . . 32

Судді КГС ВС розповіли про корпоративні спори та оцінку доказів поважності пропуску процесуальних строків в умовах війни . . . 32

Ефективне судове адміністрування при розгляді справ про воєнні злочини: експертне обговорення . . . 32

Бурлачук Леонід Фокович пішов з життя у віці 75 років - редакція журналу щиро співчуває рідним та близьким з приводу смерті 26 листопада 2022 року видатного українського психолога (психодіагноста), доктора психологічних наук, професора, академіка НАПНУ . . . 32

Належне виконання рішення суду, зокрема щодо порядку побачення з дитиною, є складовою права на справедливий суд – КЦС ВС . . . 33

Підтримка та захист потерпілих і свідків воєнних злочинів: проблемні питання застосування КК і КПК України . . . 33

Вперше в Україні, 30 грудня 2022 року буде проведений практикум відомого у світі поліграфолога Вільяма Л. Флейшера з наукового огляду Емпіричної системи підрахунку балів (ESS, ESS-m) поліграфологами за результатами тестувань на поліграфі . . . 33

РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ . . . 35

Технічне оновлення EyeDetect: тестування без опори для підборіддя . . . 35

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ . . . 37

Передмова

СЛОВО РЕДАКЦІЇ

Що означає «реферативно-науковий журнал»? Це видання, у якому оригінальні наукові статті поєднано з рефератами праць, уже опублікованих деінде. Реферат коротко передає зміст першоджерела, а під його назвою наведено, де і коли працю оприлюднено вперше. Позначка «Реферат» біля матеріалу підказує: повний текст варто прочитати в першоджерелі, а наш журнал допоможе його знайти.[6]

Шановні читачі! Цей номер — запрошення подивитися на право очима психолога й експерта. У випуску 2022. Том 7, № 6 (42) — 11 матеріалів; у центрі уваги: судово-психологічна експертиза, нормативне регулювання експертизи.

> *Із золотого фонду криміналістики. Офіційним днем народження лабораторії ФБР вважають 24 листопада 1932 року. Спочатку в ній працював один спецагент, Чарльз Аппел, а обладнання кімнати 802 складалося з ультрафіолетової лампи, позиченого мікроскопа Bausch & Lomb і замовленого приладу для огляду каналу ствола. У 2022 році минає 90 років від цієї події.*[7]

Судовими експертами не народжуються — ними стають завдяки знанням, практиці й цікавості. Цей номер — добрий початок. Свіжі події — у розділі «Новини журналу».

Редакція журналу

Цифри війни. Війна, яку російська федерація розв'язала проти України, щодня забирає життя. Станом на 26 грудня 2022 р. Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні підтвердила загибель 6 884 цивільних осіб, серед них 429 дітей, і поранення 10 947 цивільних осіб, серед них 800 дітей. За кожною цифрою — людська доля, і завдання юридичної психології — допомагати правосуддю встановлювати правду про ці злочини.[8]

Кримінальні провадження. За даними Офісу Генерального прокурора, станом на 26.12.2022 органи прокуратури зареєстрували з початку повномасштабного вторгнення 58 163 воєнні злочини і 18 420 злочинів проти національної безпеки України.[9]

Шкода державі та громадянам. За першою спільною оцінкою Уряду України, Європейської комісії і Світового банку (RDNA1, оприлюднено 09.09.2022), прямі збитки станом на 01.06.2022 перевищили 97 млрд дол. США, а потреби у відновленні й відбудові становлять 349 млрд дол. США.[10]

Відшкодування і судова експертиза. Генеральна Асамблея ООН резолюцією ES-11/5 від 14.11.2022 визнала, що рф має понести правові наслідки своїх міжнародно-протиправних дій, зокрема відшкодувати завдану шкоду, і рекомендувала створити міжнародний реєстр збитків — документальну базу доказів і заяв постраждалих.[11]

Український військовий піднімає Державний прапор України на центральній площі звільненого Херсона, 14 листопада 2022 р. Фото: Офіс Президента України (Flickr-акаунт «President of Ukraine»), ліцензія CC0.[12]

П'ятиповерховий житловий будинок у Миколаєві після російського обстрілу в ніч на 11 листопада 2022 р. Фото: ДСНС України, ліцензія CC BY 4.0.[13]

ПАМ'ЯТІ СУДДІ ЛЮБОВІ ХАРЕЧКО

Любов Костянтинівна Харечко — суддя Чернігівського апеляційного суду. На громадських засадах вона була суддею-спікером суду: представляла суддівський корпус у медіа, виступала на телебаченні (суд очолював Геннадій Салай)[14]. Збори суддів Чернігівського апеляційного суду двічі обирали її секретарем судової палати у цивільних справах: 8 жовтня 2018 р.[15] і повторно, на другий строк, 7 жовтня 2021 р.[16] (обидва рази суд очолював Геннадій Салай[17]); раніше цю посаду вона обіймала в Апеляційному суді Чернігівської області[18]. 3 березня 2022 р. поблизу села Рогощі на Чернігівщині російські військові розстріляли автомобіль, у якому вона разом із сином намагалася евакуюватися. Любов Костянтинівна загинула, її син зазнав поранення[19]. Любов Харечко писала вірші — про війну і мир, про материнство, віру, рідну землю і суддівську долю. 3 березня 2022 р. в кожному номері журналу — один її вірш.

Вірш номера: «Прощання» (лютий 2015 р.)[20]

Читати вірш «Прощання» у збірнику (с. 8) | Збірник у Google Диску

> **Судді — жертви війни.** Станом на 31.12.2022 органи судової влади та судові медіа повідомили, що внаслідок збройної агресії російської федерації загинули щонайменше двоє суддів: Любов Харечко (суддя Чернігівського апеляційного суду, 03.03.2022)[19]; Дмитро Константинов (суддя Красноградського районного суду Харківської області, 29.10.2022)[21]. Пам'ятаємо кожного.

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ)

Позначки: «Анотація» — оригінальний матеріал, уперше оприлюднений у журналі; «Реферат» — стислий виклад праці або офіційного документа, уперше оприлюднених в іншому виданні чи на іншому ресурсі; під кожним рефератом наведено відомості про першу публікацію; наявний DOI зазначено біля відомостей про оприлюднення. Цифри у квадратних дужках відсилають до списку References після кожної публікації: описи за ДСТУ 8302:2015, українські й російські назви подано латиницею (транслітерація за постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 № 55), їхній переклад англійською — у квадратних дужках.

Читачеві. За кожною публікацією цього номера стоять реальні справи: кримінальні провадження, сімейні спори, позови про відшкодування моральної шкоди, перевірки із застосуванням поліграфа. Анотація допоможе швидко зорієнтуватися, а повний текст за посиланням відкриє методики, аргументи сторін і правові позиції Верховного Суду, які можуть знадобитися у вашій наступній справі. Читайте, порівнюйте з власною практикою і діліться знайденим з колегами.

1.1. СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА

ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА: НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК [ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ][1]

Черезова І. О.

Реферат. Психологічну експертизу І. О. Черезова визначає як комплексне психологічне обстеження, у якому вирішальне значення має висновок психолога-експерта, і розглядає її як актуальну форму соціальної практики. Навчальний посібник (Бердянськ : БДПУ, 2018) рекомендовано вченою радою факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв Бердянського державного педагогічного університету (протокол № 4 від 22.12.2017), рецензентами виступили кандидати психологічних наук Л. А. Варава та О. В. Фролова. Мета курсу полягає в теоретичній і практичній підготовці студентів до експертної діяльності: опануванні теорії й технології експертизи, розумінні можливостей психологічних знань в експертних дослідженнях, умінні застосовувати психологічні методики. Перший розділ, «Вступ до психологічної експертизи», розкриває її предмет, завдання, міждисциплінарні зв'язки й види (трудова, інженерно-психологічна, судово-психологічна, комплексна, медико-психологічна, психолого-психіатрична, психолого-педагогічна, психолого-лінгвістична), а також професійні якості, етичні принципи й фахову компетентність експерта; від нього авторка очікує спеціальної підготовки, аналітичності, несхильності до конформізму, відповідальності й наукової об'єктивності. У другому розділі описано технологію: методологічні принципи (об'єктивності, детермінізму, єдності свідомості й діяльності, системності, законності, незалежності, повноти дослідження та ін.), підготовчий, дослідницький і заключний етапи, експертний висновок, вимоги до методів і їх класифікацію, традиційні та специфічні методи (спостереження, бесіда, тестування, аналіз продуктів діяльності, проективні техніки, біографічний метод, контент-аналіз, метод експертних оцінок). Третій розділ присвячено сферам застосування: судочинству (предмет, види, підстави призначення, компетенція судово-психологічної експертизи, використання її висновку), освіті (зокрема експертиза іграшки та освітнього середовища), праці, сімейним відносинам, засобам масової комунікації та соціальній сфері. Тестовий контроль, короткий термінологічний словник, список рекомендованої літератури й додатки, серед яких етичний кодекс психолога та матеріали щодо договору й висновку, допомагають готувати майбутнього фахівця. Посібник адресований студентам закладів вищої освіти, а судовим експертам-психологам стане в пригоді систематизацією підстав призначення, меж компетенції та методичного інструментарію експертизи.

Ключові слова: психологічна експертиза, судово-психологічна експертиза, експерт-психолог, експертний висновок, методологічні принципи, етапи експертизи, методичний інструментарій, психолого-педагогічна експертиза, експертиза сімейних відносин, навчальний посібник.

Psychological Examination: A Study Guide for Students of Higher Education Institutions

Cherezova I. O.

Abstract. I. O. Cherezova defines psychological examination as a comprehensive psychological assessment in which the conclusion of the expert psychologist is decisive, and treats it as a relevant

form of social practice. This study guide (Berdiansk State Pedagogical University, 2018), recommended by the university's Faculty of Psychological and Pedagogical Education and Arts, aims to prepare students theoretically and practically for expert work: to master the theory and procedure of examination, to understand how psychological knowledge can be used in expert research and to apply psychological assessment methods. Part one introduces the subject, tasks, interdisciplinary links and types of psychological examination, including occupational, engineering-psychological, forensic psychological, complex, medical-psychological, psychological-psychiatric, psychological-pedagogical and psycholinguistic examinations, together with the expert's professional qualities, ethical principles and competence. Part two describes the procedure: methodological principles such as objectivity, determinism, the unity of consciousness and activity, a systemic approach, legality, independence and completeness of research; the preparatory, research and final stages; the expert conclusion; and requirements for, and classification of, traditional and specific methods. Part three surveys fields of application: justice, where the subject, types, grounds, competence and use of forensic psychological examination are discussed; education, including the assessment of toys and learning environments; work; family relations; mass communication; and the social sphere. Tests, a glossary, a reading list and appendices, among them a psychologist's code of ethics, support self-study. The guide is written for university students, and forensic psychologists will find its systematic account of grounds, competence and methods useful.

Keywords: psychological examination, forensic psychological examination, expert psychologist, expert conclusion, methodological principles, examination procedure, assessment methods, psychological-pedagogical examination, family relations examination, study guide.

Першоджерело: *Черезова І. О. Психологічна експертиза : навч. посіб. [для студентів вищих навчальних закладів]. Бердянськ : БДПУ, 2018. 262 с.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 02.06.2021.*

References

1. Cherezova I. O. Psykholohichna ekspertyza: navchalnyi posibnyk [dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv] [Psychological Examination: A Study Guide for Students of Higher Education Institutions] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 6 (42). URL: https://expertize-journal.org.ua/psikhologichna-ekspertiza/5082-cherezova-i-o-psikhologichna-ekspertiza-navchalnij-posibnik-dlya-studentiv-vishchikh-navchalnikh-zakladiv (onovlena versiia vid 04.11.2026). [in Ukrainian].

2. Cherezova I. O. Psykholohichna ekspertyza [Psychological Examination] : navch. posib. [dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv]. Berdiansk : BDPU, 2018. 262 s. URL: https://dspace.bdpu.org/bitstream/123456789/265/1/Cherezova%20I.O.%20Psykholohichna%20ekspertyza.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА [ТЕКСТ] : [НАВЧ. ПОСІБНИК][1]

Пасніченко В. В.

Реферат. Публікація належить до бібліографічної частини рубрики «Судово-психологічна експертиза» і містить лише опис навчального посібника В. В. Пасніченка «Судово-психологічна експертиза», виданого в Чернівцях видавництвом «Книги-ХХІ» 2008 р. обсягом 136 сторінок. Реферату змісту, переліку розділів чи анотації видавця редакція не подала, тому проблематику праці можна окреслити тільки за назвою, жанром і вихідними даними. Йдеться про навчальне видання, присвячене судово-психологічній експертизі як галузі застосування спеціальних психологічних знань у судочинстві. Вміщення опису в журналі має передусім бібліографічне значення: воно доповнює перелік вітчизняної навчальної літератури з судово-психологічної експертизи, який журнал систематично формує для дослідників, викладачів і практиків. Читачам, які звертатимуться до посібника, слід зважати на рік видання: процесуальні положення книжки підготовлено до ухвалення Кримінального процесуального кодексу України 2012 р. і нової редакції Цивільного процесуального кодексу України 2017 р. Наприкінці матеріалу журнал нагадує про послугу «Консультація» – запит на проведення судово-психологічної експертизи за різними підставами, зокрема із застосуванням поліграфа, на замовлення зацікавлених осіб, суду та правоохоронних органів.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза, навчальний посібник, Пасніченко В. В, бібліографічний опис, навчальна література, спеціальні психологічні знання.

Forensic Psychological Examination: A Textbook

Pasnichenko V. V.

Abstract. This entry belongs to the bibliographic part of the journal's section on forensic psychological examination and contains only the bibliographic description of the textbook by V. V. Pasnichenko, Forensic Psychological Examination, published in Chernivtsi by Knyhy-XXI in 2008 (136 pages). No summary of the content, table of contents or publisher's annotation is given, so the scope of the work can be inferred only from its title, genre and imprint: it is a teaching publication on forensic psychological examination as a field in which psychological expertise is applied in court proceedings. The entry is of bibliographic value, adding to the list of Ukrainian teaching literature on forensic psychological examination that the journal compiles for researchers, lecturers and practitioners. Readers should bear in mind that the book appeared before the Criminal Procedure Code of Ukraine of 2012 and the new version of the Civil Procedure Code of Ukraine of 2017, so its procedural provisions reflect earlier legislation. The entry closes with a reminder of the journal's consultation service for requests to conduct forensic psychological examinations, including those using a polygraph.

Keywords: forensic psychological examination, textbook, Pasnichenko V. V, bibliographic description, teaching literature, psychological expertise.

Першоджерело: *Пасніченко В. В. Судово-психологічна експертиза : [навч. посіб.]. Чернівці : Книги-ХХІ, 2008. 136 с. Реферат оприлюднено в журналі 02.06.2021.*

References

1. Pasnichenko V. V. Sudovo-psykholohichna ekspertyza [Forensic Psychological Examination: A Textbook] [Tekst] : [navch. posibnyk] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 6 (42). URL: https://expertize-journal.org.ua/psikhologichna-ekspertiza/5088-pasnichenko-v-v-sudovo-psikhologichna-ekspertiza-tekst-navch-posibnik-v-v-pasnichenko-chernivtsi-knigi-khkhi-2008-136-s (onovlena versiia vid 04.11.2026). [in Ukrainian].

РЕФЕРАТИВНА ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО НАУКОВИХ РОБІТ В ГАЛУЗІ СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ, ЯКІ БУЛИ ВИДАНІ В УКРАЇНІ ЗА ІНФОРМАЦІЄЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО З 1999 ПО ЧЕРВЕНЬ 2021 РОКИ[1]

Реферат. Добірка, підготовлена редакцією журналу, систематизує бібліографічні описи й реферати 24 праць із судово-психіатричної експертизи, виданих в Україні з 1999 р. по червень 2021 р., за даними Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Для судового експерта-психолога ця література важлива, бо питання осудності, дієздатності, симуляції психічних розладів чи стану обвинуваченого нерідко вирішують на межі психології та психіатрії або в комплексній психолого-психіатричній експертизі. Охоплено навчальні посібники, монографії, збірники статей і автореферати дисертацій В. Б. Первомайського, І. Д. Спіріної, С. В. Жабокрицького й А. П. Чуприкова, А. М. Моховикова, А. І. Марчука, В. І. Мельника, В. Ю. Омеляновича, І. В. Левенця, В. І. Рудника, А. В. Дудки, І. Б. Пукач, О. В. Синєокого, О. М. Цільмак, М. Й. Цепіня, В. Р. Ілейка, а також історико-методичний посібник М. П. і Л. М. Беро. Зміст праць складається в кілька тематичних блоків. Перший – теорія неосудності: системний аналіз чинної парадигми та її негативних наслідків у монографії В. Б. Первомайського «Невменяемость» (2000), історія поняття неосудності у вітчизняній і зарубіжній психіатрії та юриспруденції. Другий – організаційно-процесуальні засади судово-психіатричної експертизи в кримінальному й цивільному процесах, права та обов'язки експерта, її види (амбулаторна, стаціонарна, комплексна, у судовому засіданні). Третій – обмежена осудність і обмежена дієздатність, зокрема застосування ст. 20 КК України до осіб із психопатичними розладами, провадження щодо обмежено осудних і посмертна судово-психіатрична експертиза в цивільному процесі. Четвертий – кримінальна сексопатологія та мотивація сексуальних злочинів. Окремо подано праці про епілепсію в судово-психіатричній клініці й про слідчі дії за участю осіб із фізичними або психічними вадами, де наголошено на значенні судово-психіатричної, судово-психологічної та комплексної експертиз. Добірка слугує довідковим орієнтиром для судових експертів, слідчих, адвокатів і викладачів, яким потрібна вітчизняна джерельна база щодо меж компетенції психолога та психіатра.

Ключові слова: судово-психіатрична експертиза, судова психіатрія, неосудність, обмежена осудність, обмежена дієздатність, посмертна судово-психіатрична експертиза, комплексна психолого-психіатрична експертиза, кримінальна сексопатологія, симуляція психічних розладів, бібліографічний огляд.

Abstracts of Scientific Works on Forensic Psychiatric Examination Published in Ukraine from 1999 to June 2021, According to the Vernadsky National Library of Ukraine

Abstract. Questions of criminal responsibility, legal capacity, simulation of mental disorders or the mental state of a defendant often arise at the border between psychology and psychiatry or are resolved in a combined psychological-psychiatric examination. To give forensic psychologists and lawyers a consolidated view of the relevant domestic literature, the editorial board compiled bibliographic descriptions and abstracts of 24 works on forensic psychiatric examination published in Ukraine between 1999 and June 2021, drawing on the catalogues of the Vernadsky National Library of Ukraine. The selection covers textbooks, monographs, collections of papers and dissertation abstracts by V. B. Pervomaiskyi, I. D. Spirina, S. V. Zhabokrytskyi, A. P. Chuprykov, A. I. Marchuk, V. I. Melnyk, V. Yu. Omelianovych, I. V. Levenets, V. I. Rudnyk, A. V. Dudka, I. B. Pukach, O. V. Synieokyi, O. M. Tsilmak, M.

Y. Tsepin, V. R. Ileiko and others. The works fall into several thematic groups: the theory of insanity and the weaknesses of its current paradigm; the organisational and procedural framework of forensic psychiatric examination in criminal and civil proceedings, including outpatient, inpatient, combined and in-court examinations; diminished responsibility and limited legal capacity, including the application of Article 20 of the Criminal Code of Ukraine to offenders with psychopathic disorders; posthumous forensic psychiatric examination in civil cases; epilepsy in forensic psychiatric practice; investigative actions involving persons with physical or mental disabilities; and criminal sexopathology and the motivation of sexual offences. The compilation is a reference tool for forensic experts, investigators, defence lawyers and lecturers who need domestic sources on the boundaries between psychological and psychiatric expertise.

Keywords: forensic psychiatric examination, forensic psychiatry, insanity, diminished responsibility, limited legal capacity, posthumous psychiatric examination, combined psychological-psychiatric examination, criminal sexopathology, simulation of mental disorders, bibliographic review.

Реферат оприлюднено в журналі 02.06.2021. Відомості про першу публікацію уточнюються редакцією.

References

1. Referatyvna informatsiia shchodo naukovykh robit v haluzi sudovo-psykhiatrychnoi ekspertyzy, yaki buly vydani v Ukraini za informatsiieiu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho z 1999 po cherven 2021 roky [Abstracts of Scientific Works on Forensic Psychiatric Examination Published in Ukraine from 1999 to June 2021, According to the Vernadsky National Library of Ukraine] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 6 (42). URL: https://expertize-journal.org.ua/psikhologichna-ekspertiza/5092-navoditsya-referativna-informatsiya-shchodo-naukovikh-robit-v-galuzi-sudovo-psikhiatrichnoji-ekspertizi-yaki-buli-vidani-v-ukrajini-za-informatsieyu-natsionalnoji-biblioteki-ukrajini-imeni-v-i-vernadskogo-cherven-2021-rik (onovlena versiia vid 04.11.2026). [in Ukrainian].

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ДЕЛІКТНОМУ ПРОЦЕСІ [ТЕКСТ] : АВТОРЕФ. ДИС. ... КАНД. ЮРИД. НАУК : 19.00.06[1]

Луцький М. І.

Реферат. Автореферат дисертації Луцького М. І. «Судово-психологічна експертиза в адміністративному деліктному процесі» підготовлено на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 19.00.06 «Юридична психологія» (Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2011, 18 с.). Предметом дослідження є судово-психологічна експертиза в адміністративно-деліктному процесі, тобто в провадженні у справах про адміністративні правопорушення, на відміну від кримінального чи цивільного судочинства. Праця належить до тематичної добірки журналу з судово-психологічної експертизи, вміщеної разом із посібниками В. Г. Гончаренка та В. І. і А. В. Мельників, і може бути корисною судовим експертам-психологам, суддям, працівникам органів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, і дослідникам юридичної психології як вказівка на окремий напрям застосування спеціальних психологічних знань.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза, адміністративно-деліктний процес, адміністративні правопорушення, юридична психологія, автореферат дисертації, спеціальні психологічні знання.

Forensic Psychological Examination in Administrative Offence Proceedings: Summary of a Thesis for the Candidate of Law Degree (Speciality 19.00.06)

Lutskyi M. I.

Abstract. This entry presents the summary of the thesis by Lutskyi M. I., Forensic Psychological Examination in Administrative Offence Proceedings, submitted for the degree of Candidate of Law in speciality 19.00.06, Legal Psychology (Kyiv: National Academy of Internal Affairs, 2011, 18 pp.). The study addresses forensic psychological examination in proceedings concerning administrative offences, as distinct from criminal or civil litigation. The work is included in the journal's thematic selection on forensic psychological examination together with manuals by V. H. Honcharenko and by V. I. Melnyk and A. V. Melnyk, and it may interest forensic psychologists, judges, officials who decide administrative offence cases and researchers in legal psychology as a reference to a separate field of application of special psychological knowledge.

Keywords: forensic psychological examination, administrative offence proceedings, administrative offences, legal psychology, thesis summary, special psychological knowledge.

Першоджерело: *Луцький М. І. Судово-психологічна експертиза в адміністративному деліктному процесі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 19.00.06 / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2011. 18 с. Реферат оприлюднено в журналі 02.06.2021.*

References

1. Lutskyi M. I. Sudovo-psykholohichna ekspertyza v administratyvnomu deliktnomu protsesi [Forensic Psychological Examination in Administrative Offence Proceedings: Summary of a Thesis for the Candidate of Law Degree (Speciality 19.00.06)] [Tekst] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 19.00.06 : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i

spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 6 (42). URL: https://expertize-journal.org.ua/psikhologichna-ekspertiza/5085-lutskij-m-i-sudovo-psikhologichna-ekspertiza-v-administrativnomu-deliktnomu-protsesi-tekst-avtoref-dis-kand-yurid-nauk-19-00-06-lutskij-miroslav-ivanovich-nats-akad-vnutr-sprav-k-2011-18-s (onovlena versiia vid 04.11.2026). [in Ukrainian].

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА НЕПОВНОЛІТНІХ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ[1]

Ємець Ю. І.

Реферат. Неповнолітні залишаються однією з найбільш криміналізованих груп населення, а неповноліття є спеціальною ознакою суб'єкта злочину, яку необхідно враховувати і під час провадження, і при призначенні покарання. Кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри юридичної психології Національної академії внутрішніх справ Ю. І. Ємець звертає увагу на розрив між вимогами закону та практикою: без спеціальних психологічних знань слідчий і суддя не можуть повно оцінити індивідуальні особливості підлітка. Спираючись на ст. 485 КПК України, яка визначає обставини, що підлягають з'ясуванню щодо неповнолітнього обвинуваченого, та на праці фахівців з юридичної психології, авторка систематизує види, завдання, підстави й межі компетенції судово-психологічної експертизи неповнолітніх. За завданнями в кримінальному провадженні виокремлено три її види: щодо здатності неповнолітнього обвинуваченого повною мірою усвідомлювати значення своїх дій і керувати ними; щодо індивідуально-психологічних особливостей та їх впливу на поведінку в кримінальній ситуації; щодо умов виховання, проживання та психологічних складників обставин, які сприяли злочину. Наведено дев'ять підстав призначення експертизи (серед них нетипова для віку поведінка, імовірне відставання психічного розвитку, ознаки фізіологічного афекту, сумніви в правдивості показань) і шість першочергових питань до експерта, зокрема про відповідність розумового розвитку паспортному віку, підвищену навіюваність і схильність до фантазування. Окремо розглянуто «вікову неосудність», коли відставання психічного розвитку не пов'язане з психічним розладом і має бути доведене експертним шляхом. Ю. І. Ємець встановлює, що об'єктом дослідження є психологічні прояви дитини, які не виходять за межі норми й не викликають сумніву в її психічному здоров'ї, а отже, осудності, і доводить, що суд повинен ураховувати результати експертизи, визначаючи ступінь пом'якшення покарання. Висновки прямо стосуються практики експертів-психологів, слідчих, прокурорів і суддів у справах неповнолітніх.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза, неповнолітній, кримінальне провадження, осудність, вікова неосудність, відставання психічного розвитку, навіюваність, пом'якшення покарання, експерт-психолог, ст. 485 КПК України.

Forensic Psychological Examination of Minors in Criminal Proceedings: A Theoretical Analysis

Yemets Yu. I.

Abstract. Juveniles remain one of the most criminalised groups of the population, and minority is a special characteristic of the subject of a crime that must be considered both during proceedings and at sentencing. Yu. I. Yemets, Candidate of Legal Sciences and senior lecturer at the Department of Legal Psychology of the National Academy of Internal Affairs, points to a gap between legal requirements and practice: without special psychological knowledge, investigators and judges cannot fully assess a teenager's individual characteristics. Drawing on Article 485 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, which lists the circumstances to be established in respect of a juvenile accused, and on the literature of legal psychology, the article systematises the types, tasks, grounds and limits of competence of forensic psychological examination of minors. Three types are distinguished by procedural task: the juvenile's capacity to fully understand and control his or her actions; individual psychological traits and their influence on behaviour in the criminal situation; and upbringing, living conditions and

the psychological components of circumstances that facilitated the offence. The author lists nine grounds for ordering an examination, among them behaviour atypical for the age group, possible developmental delay, signs of physiological affect and doubts about the truthfulness of testimony, and six priority questions, including whether mental development matches chronological age, suggestibility and a tendency to fantasise. Age-related non-imputability, where developmental delay is not caused by a mental disorder, is also discussed. The object of the examination is defined as the child's psychological manifestations within the norm that raise no doubt about mental health and criminal capacity, and courts are expected to take the findings into account when deciding on the degree of mitigation.

Keywords: forensic psychological examination, minors, juvenile offenders, criminal proceedings, criminal capacity, age-related non-imputability, developmental delay, suggestibility, mitigation of punishment, Criminal Procedure Code of Ukraine.

Першоджерело: *Ємець Ю. І. Судово-психологічна експертиза неповнолітніх у кримінальному провадженні: теоретичний аналіз. Юридична психологія. 2015. № 2. С. 214–222.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 03.06.2021.*

References

1. Yemets Yu. I. Sudovo-psykholohichna ekspertyza nepovnolitnikh u kryminalnomu provadzhenni: teoretychnyi analiz [Forensic Psychological Examination of Minors in Criminal Proceedings: A Theoretical Analysis] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 6 (42). URL: https://expertize-journal.org.ua/psikhologichna-ekspertiza/5094-emets-yu-i-sudovo-psikhologichna-ekspertiza-nepovnolitnikh-u-kriminalnomu-provadzhenni-teoretichnij-analiz (onovlena versiia vid 04.11.2026). [in Ukrainian].

2. Yemets Yu. I. Sudovo-psykholohichna ekspertyza nepovnolitnikh u kryminalnomu provadzhenni: teoretychnyi analiz [Forensic Psychological Examination of Minors in Criminal Proceedings: A Theoretical Analysis]. Yurydychna psykholohiia. 2015. № 2. S. 214–222. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urpp_2015_2_21 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНО РЕЛЕВАНТНИХ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ[1]

Власенко С. Б.

Реферат. Стаття С. Б. Власенко (Юридична психологія. 2019. № 1 (24). С. 24–31) присвячена психологічній характеристиці емоційних станів особистості, що мають юридичне значення. Вихідна теза: саме ці стани набувають особливої ваги під час судово-експертних досліджень, а їх систематизація в юридичній психології досі неповна. Провідним методом є теоретичний аналіз наукових праць. Зіставлено класифікації юридично релевантних станів, запропоновані Л. Алексєєвою, Є. Ільїним та іншими дослідниками; загальновизнаними предметами судово-психологічної експертизи названо фізіологічний афект, стрес і фрустрацію, а також виокремлено посттравматичний стресовий стан. Біологічний стрес, описаний Г. Сельє з трьома стадіями адаптаційного синдрому, розмежовано з психологічним, притаманним лише людині: за Ю. Щербатих, він може виникати й у відповідь на ще не здійснену, лише можливу загрозу. Посттравматичний стресовий розлад розглянуто як юридично значущий стан; систематизовано чинники, що ускладнюють його перебіг (особливості характеру, стать, вік, попередній досвід, психічні розлади в анамнезі, адикції, ураження ЦНС і тяжкі соматичні хвороби), та критерії оцінки тяжкості за порушеннями сімейної, професійної, соціальної й особистісної сфер; наголошено на суб'єктивності поняття психотравмувальної ситуації та на можливості виокремити групу осіб, більш схильних до цього розладу. Для афекту зіставлено підготовчу стадію, стадію вибуху та завершальну стадію у фізіологічного, кумулятивного, патологічного й аномального (на тлі алкогольного чи наркотичного сп'яніння) афекту; кумулятивний і аномальний афект запропоновано вважати варіантами фізіологічного, бо вони трапляються в психічно здорових осіб. Фрустрацію схарактеризовано через її зв'язок з агресією (Д. Доллард, С. Розенцвейг) і дезорганізацією поведінки; описано три варіанти поведінки фрустрованої особи за М. Костицьким. Висновок: найдослідженішим юридично релевантним станом залишається афект, тоді як кризові, конфліктні стани та пристрасть потребують подальшого вивчення. Матеріал корисний експертам-психологам при формулюванні й оцінці висновків щодо емоційного стану обвинуваченого чи потерпілого.

Ключові слова: емоційні стани, юридично релевантні стани, афект, кумулятивний афект, стрес, посттравматичний стресовий розлад, фрустрація, агресія, судово-психологічна експертиза, юридична психологія.

Psychological Characteristics of Legally Relevant Emotional States

Vlasenko S. B.

Abstract. Emotional states of the accused or the victim often determine the legal qualification of an act, yet legal psychology still lacks a consistent account of which states are legally relevant and how they differ. Vlasenko S. B. (Legal Psychology, 2019, No. 1 (24), pp. 24-31) addresses this gap through a theoretical analysis of the literature. The article compares classifications of legally relevant emotional states proposed by L. Alekseeva, A. Kobera and E. Ilyin and identifies physiological affect, stress, post-traumatic stress and frustration as the states most significant for forensic psychological examination. Biological stress, described by H. Selye with three stages of the general adaptation syndrome, is distinguished from psychological stress, which is specific to humans and may arise in response to a merely possible future threat. Post-traumatic stress disorder is analysed as a legally significant condition: the author lists factors that aggravate its course, from personality traits, sex and age to previous

mental disorders, addictions and organic brain damage, and outlines severity criteria based on disruption of family, occupational, social and personal functioning. The preparatory, explosive and final stages are compared for physiological, cumulative, pathological and anomalous affect (under the influence of alcohol or drugs), and cumulative and anomalous affect are treated as variants of physiological affect because they occur in mentally healthy persons. Frustration is examined in its link to aggression and behavioural disorganisation. The author concludes that affect is the best studied state, while crisis states, conflict states and passion require further research.

Keywords: emotional states, legally relevant states, affect, cumulative affect, stress, post-traumatic stress disorder, frustration, aggression, forensic psychological examination, legal psychology.

Реферат оприлюднено в журналі 03.06.2021. Відомості про першу публікацію уточнюються редакцією.

References

1. Vlasenko S. B. Psykholohichna kharakterystyka yurydychno relevantnykh emotsiinykh staniv [Psychological Characteristics of Legally Relevant Emotional States] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 6 (42). URL: https://expertize-journal.org.ua/psikhologichna-ekspertiza/5093-vlasenko-s-b-psikhologichna-kharakteristika-yuridichno-relevantnikh-emotsijnikh-staniv (onovlena versiia vid 04.11.2026). [in Ukrainian].

ПСИХОЛОГІЧНА ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ СЕРІЙНИХ СЕКСУАЛЬНИХ ЗЛОЧИНІВ[1]

Литвиненко І. В.

Реферат. Статтю «Психологічна та кримінально-процесуальна характеристики розслідування серійних сексуальних злочинів» (Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2014. № 4. С. 161–171), автором якої є І. В. Литвиненко, присвячено особливостям розслідування серійних злочинів сексуального характеру. У праці розглянуто їх психологічну та кримінально-процесуальну характеристики й аналізує організаційні та тактичні прийоми слідчих (розшукових) дій, які застосовують під час розслідування цього виду злочинів. Окремо йдеться про залучення судового експерта-психолога (поліграфолога), призначення судово-психологічної експертизи психологічного портрета ймовірного злочинця та застосування поліграфа. Ключові слова автора: сексуальні злочини, нетрадиційні методи, судово-психологічна експертиза, тактичний прийом. Матеріал стосується слідчих, прокурорів і судових експертів-психологів, які працюють у провадженнях про серійні сексуальні злочини.

Ключові слова: серійні сексуальні злочини, розслідування, тактичний прийом, слідчі (розшукові) дії, нетрадиційні методи, судово-психологічна експертиза, психологічний портрет злочинця, поліграф.

Psychological and Criminal Procedure Characteristics of the Investigation of Serial Sexual Crimes

Lytvynenko I. V.

Abstract. Serial sexual crimes pose particular difficulties for investigators, since the offender is often unknown and conventional methods may not be enough. Lytvynenko I. V. (Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs, 2014, No. 4, pp. 161-171) considers the psychological and criminal procedure characteristics of investigating such crimes and analyses the organisational and tactical techniques of investigative (search) actions used in these proceedings. Particular attention is paid to involving a forensic psychologist (polygraph examiner), ordering a forensic psychological examination aimed at a psychological portrait of the probable offender, and using the polygraph. The author's keywords are sexual crimes, non-traditional methods, forensic psychological examination and tactical technique.

Keywords: serial sexual crimes, criminal investigation, tactical technique, investigative actions, non-traditional methods, forensic psychological examination, offender profiling, polygraph.

Першоджерело: *Литвиненко І. В. Психологічна та кримінально-процесуальна характеристики розслідування серійних сексуальних злочинів. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2014. № 4. С. 161–171.[2] Реферат оприлюднено в журналі 03.06.2021.*

References

1. Lytvynenko I. V. Psykholohichna ta kryminalno-protsesualna kharakterystyky rozsliduvannia seriinykh seksualnykh zlochyniv [Psychological and Criminal Procedure Characteristics of the Investigation of Serial Sexual Crimes] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 6 (42). URL:

https://expertize-journal.org.ua/psikhologichna-ekspertiza/5097-litvinenko-i-v-psikhologichna-ta-kriminalno-protsesualna-kharakteristiki-rozsliduvannya-serijnikh-seksualnikh-zlochiniv (onovlena versiia vid 04.11.2026). [in Ukrainian].

2. Lytvynenko I. V. Psykholohichna ta kryminalno-protsesualna kharakterystyky rozsliduvannia seriinykh seksualnykh zlochyniv [Psychological and Criminal Procedure Characteristics of the Investigation of Serial Sexual Crimes]. Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav. 2014. № 4. S. 161–171. URL: https://elar.naiau.kiev.ua/bitstream/123456789/671/1/16.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

РЕФЕРАТИВНА ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО НАУКОВИХ РОБІТ В ГАЛУЗІ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ, ЯКІ БУЛИ ВИДАНІ В УКРАЇНІ ЗА ІНФОРМАЦІЄЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО ЗА ПЕРІОД З 1993 ПО ЧЕРВЕНЬ 2021 РОКІВ[1]

Реферат. Редакція журналу систематизувала українські наукові праці із судово-психологічної експертизи, відомості про які зберігає Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, за період від 1993 р. до червня 2021 р. Потребу в такому покажчику зумовлює розпорошеність досліджень між юридичними й психологічними спеціальностями: експертові-психологу непросто зібрати теоретичну та методичну базу своєї діяльності. До огляду ввійшли 28 позицій: навчальні посібники, монографії, методичні рекомендації, автореферати й тексти кандидатських і докторських дисертацій. Для кожної праці наведено бібліографічний опис, для більшості є реферат, а для частини дано посилання на повний текст і його резервну копію, яку зберігає журнал. Процесуальний вимір експертизи розкривають Р. Я. Лемик (цивільний процес: правочини, укладені з вадами волі, сімейні спори, компенсація моральної шкоди), Г. О. Лузанова, яка запропонувала інструкцію щодо призначення експертиз у кримінальному провадженні, А. І. Луцький, автор концепції залучення спеціаліста-психолога і психолога-консультанта, а також М. В. Костицький і М. І. Луцький, що обґрунтували застосування експертизи в адміністративному процесі з використанням методів порівняння понять і послідовності подій. Експертизу неповнолітніх досліджують О. Ю. Петечел і О. В. Ярош; у дослідженні про неповнолітніх, обвинувачених в агресивних злочинах, побудовано психограму діяльності судового експерта-психолога. Емоційні стани та афект аналізують І. М. Савка (установка як чинник кумулятивного фізіологічного афекту), О. В. Авраменко (стан сильного душевного хвилювання у складах злочинів за ст. 116 і 123 КК України), Л. І. Шеховцова й Т. В. Єрмолаєва. О. В. Землянська розглядає особистість як суб'єкт правосвідомості та об'єкт експертизи, Н. В. Завязкіна будує психологічні моделі обмеженої осудності й обмеженої дієздатності. Окремий блок становлять праці про особу злочинця і жертви: О. А. Назарова (гендерні особливості смислової сфери осіб, які вчинили насильницький злочин, психокорекційна програма «Вибір»), А. І. Коцюби, М. О. Гребенюка, Г. Л. Труханова, В. Є. Христенка, а також методичні рекомендації Т. М. Єгорової та В. В. Єгорова щодо комплексної психолого-психіатричної експертизи суїцидів. Покажчик допомагає судовим експертам, викладачам і дослідникам простежити становлення вітчизняної судово-психологічної експертизи й побачити напрями, які ще потребують розроблення.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза, бібліографічний покажчик, дисертаційні дослідження, спеціальні психологічні знання, експертиза неповнолітніх, фізіологічний афект, стан сильного душевного хвилювання, обмежена осудність, вада волі, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

Abstracts of Scientific Works on Forensic Psychological Examination Published in Ukraine, According to the Vernadsky National Library of Ukraine, from 1993 to June 2021

Abstract. This bibliographic review, compiled by the journal's editorial board, brings together Ukrainian research on forensic psychological examination recorded by the Vernadsky National Library of Ukraine and published between 1993 and June 2021. Work in this field is scattered across legal and psychological disciplines, which makes it hard for practising forensic psychologists to locate the

literature they need. The review lists 28 items, including textbooks, monographs, methodological guidelines, dissertation abstracts and full dissertations, each with a bibliographic record, most with an abstract, and some with links to the full text and a backup copy kept by the journal. Procedural issues are covered by Lemyk R. Ya. (civil cases on transactions made with a defect of will, family disputes and non-pecuniary damage), Luzanova H. O. and Lutskyi A. I. (criminal proceedings, the psychologist as specialist and consultant), and Kostytskyi M. V. and Lutskyi M. I., who argue for the use of this examination in administrative proceedings. Petechel O. Yu. and Yarosh O. V. address juvenile cases; Savka I. M., Avramenko O. V., Shekhovtsova L. I. and Yermolaieva T. V. study affect and strong emotional excitement; Zemlianska O. V. treats personality as the subject of legal consciousness, and Zaviazkina N. V. builds psychological models of diminished responsibility and limited legal capacity. Further works concern offenders and victims, among them Nazarov O. A. on gender differences in the semantic sphere of violent offenders, and the combined psychological and psychiatric examination of suicides. The review is a reference tool for experts, lecturers and researchers and traces how the Ukrainian school of forensic psychological examination has developed.

Keywords: forensic psychological examination, bibliographic review, dissertation research, special psychological knowledge, juvenile examination, physiological affect, strong emotional excitement, diminished responsibility, defect of will, Ukraine.

Реферат оприлюднено в журналі 03.06.2021. Відомості про першу публікацію уточнюються редакцією.

References

1. Referatyvna informatsiia shchodo naukovykh robit v haluzi sudovo-psykholohichnoi ekspertyzy, yaki buly vydani v Ukraini za informatsiieiu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho za period z 1993 po cherven 2021 rokiv [Abstracts of Scientific Works on Forensic Psychological Examination Published in Ukraine, According to the Vernadsky National Library of Ukraine, from 1993 to June 2021] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 6 (42). URL: https://expertize-journal.org.ua/psikhologichna-ekspertiza/5095-referativna-informatsiya-shchodo-naukovikh-robit-v-galuzi-sudovo-psikhologichnoji-ekspertizi-yaki-buli-vidani-v-ukrajini-za-informatsieyu-natsionalnoji-biblioteki-ukrajini-imeni-v-i-vernadskogo-za-period-z-2007-po-cherven-2021-rokiv (onovlena versiia vid 04.11.2026). [in Ukrainian].

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПІДОЗРЮВАНОГО (ОБВИНУВАЧЕНОГО)[1]

Керевич О. В.

Реферат. Керевич О. В. аналізує законодавчі та практичні особливості призначення судових експертиз для встановлення індивідуально-психологічних особливостей підозрюваного (обвинуваченого) за Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 р. Вихідна теза статті полягає в тому, що чинне процесуальне регулювання цих експертиз неповне, а прогалини безпосередньо зачіпають права та законні інтереси осіб із вадами психіки. Оскільки примусове психіатричне обстеження обмежує гарантовану ст. 29 Конституції України недоторканність особи, для нього потрібні достатні фактичні та правові підстави. Проаналізовано положення КПК щодо обов'язкового залучення експерта для визначення психічного стану особи, норму ст. 486 КПК про комплексну психолого-психіатричну експертизу неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого, Закон України «Про судову експертизу», постанови Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997 № 8, від 07.02.2003 № 2, від 16.04.2004 № 5 і від 15.05.2006 № 2, а також наукові позиції, зокрема виокремлені В. Г. Гончаренком підстави призначення психіатричної експертизи. Серед підстав для комплексної психолого-психіатричної експертизи названо молодий вік, низький рівень інтелектуального розвитку, недостатнє володіння мовою та особливості характеру. Автор критикує те, що ст. 486 КПК поширюється лише на неповнолітніх підозрюваних і обвинувачених, а не на інших учасників, зокрема потерпілих, і що кодекс не визначає первинної, додаткової, повторної, комісійної та комплексної експертиз, статусу кожного з експертів і порядку оформлення їхніх висновків. Окремо оцінено законопроєкт № 2615а від 18.07.2013, що пропонував зробити таку експертизу обов'язковою у провадженнях щодо тяжких і особливо тяжких насильницьких злочинів. Визнаючи її корисність для справедливого судового розгляду та призначення покарання, Керевич О. В. погоджується з критиками: загальна обов'язковість подовжить розслідування, збільшить видатки й потребуватиме окремого штату експертів-психологів у державних установах. Висновок статті: експертизу слід призначати лише тоді, коли цього вимагають конкретні обставини справи, а законодавство потребує уточнення щодо комплексних експертиз і захисту неповнолітніх учасників.

Ключові слова: кримінальне провадження, індивідуально-психологічні особливості, судово-психологічна експертиза, судово-психіатрична експертиза, комплексна психолого-психіатрична експертиза, підозрюваний, обвинувачений, неповнолітній, Кримінальний процесуальний кодекс України, законопроєкт № 2615а.

Specific Features of Ordering Forensic Examinations to Establish the Individual Psychological Characteristics of a Suspect (Accused)

Kerevych O. V.

Abstract. The 2012 Criminal Procedure Code of Ukraine broadened the use of special knowledge in criminal proceedings but left gaps in the regulation of examinations aimed at establishing a suspect's or an accused person's individual psychological characteristics, gaps that affect the rights of persons with mental disorders. Kerevych O. V. examines the legislative and practical aspects of ordering such examinations. Since compulsory psychiatric assessment restricts the inviolability of the per-

son guaranteed by Article 29 of the Constitution, it requires sound factual and legal grounds. The analysis covers the Code's provisions on mandatory engagement of an expert to determine a person's mental state, Article 486 on complex psychological and psychiatric examination of juvenile suspects and accused persons, the Law on Forensic Examination, four resolutions of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine (1997–2006) and scholarly views, including Honcharenko's grounds for ordering psychiatric examination. Young age, low intellectual development, poor command of the language and character traits are named as grounds for a complex examination. The author criticises Article 486 for covering only juvenile suspects and accused persons and not victims, and notes that the Code does not define primary, additional, repeat, commission and complex examinations or the status of each expert. Draft Law No. 2615a of 18 July 2013, which would have made such examinations mandatory in cases of grave violent crimes, is assessed critically: a blanket rule would lengthen investigations, raise costs and require new staff psychologists. The author concludes that the examination should be ordered only where the circumstances of the case require it.

Keywords: criminal proceedings, individual psychological characteristics, forensic psychological examination, forensic psychiatric examination, complex psychological and psychiatric examination, suspect, accused, juvenile, Criminal Procedure Code of Ukraine.

Першоджерело: *Керевич О. В. Особливості призначення судових експертиз для встановлення індивідуально-психологічних особливостей підозрюваного (обвинуваченого). Вісник кримінального судочинства. 2015. № 2. С. 31–36.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 04.06.2021.*

References

1. Kerevych O. V. Osoblyvosti pryznachennia sudovykh ekspertyz dlia vstanovlennia indyvidualno-psykholohichnykh osoblyvostei pidozriuvanoho (obvynuvachenoho) [Specific Features of Ordering Forensic Examinations to Establish the Individual Psychological Characteristics of a Suspect (Accused)] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 6 (42). URL: https://expertize-journal.org.ua/psikhologichna-ekspertiza/5109-kerevich-o-v-osoblivosti-priznachennya-sudovikh-ekspertiz-dlya-vstanovlennya-individualno-psikhologichnikh-osoblivostej-pidozryuvanogo-obvinuvachenogo (onovlena versiia vid 04.11.2026). [in Ukrainian].

2. Kerevych O. V. Osoblyvosti pryznachennia sudovykh ekspertyz dlia vstanovlennia indyvidualno-psykholohichnykh osoblyvostei pidozriuvanoho (obvynuvachenoho) [Specific Features of Ordering Forensic Examinations to Establish the Individual Psychological Characteristics of a Suspect (Accused)]. Visnyk kryminalnoho sudochynstva. 2015. № 2. S. 31–36. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/2_2015_Kerevuch.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ СУДОВИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ У СПРАВАХ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ДИТИНИ СТАНОМ НА 25 ЛИСТОПАДА 2022 РОКУ ПІДГОТОВЛЕНИЙ АДВОКАТОМ, ЧЛЕНОМ ЦЕНТРУ СІМЕЙНОГО ПРАВА ВИЩОЇ ШКОЛИ АДВОКАТУРИ НААУ ЛІЛІЄЮ ЄРМОЛЕНКО[1]

Єрмоленко Л. Й.

Реферат. Адвокат, член Центру сімейного права Вищої школи адвокатури НААУ Лілія Єрмоленко аналізує, наскільки поширена судово-психологічна експертиза у спорах про визначення місця проживання дитини, які її можливості та процесуальні особливості призначення. Огляд оприлюднено 25 листопада 2022 р. на офіційній сторінці Вищої школи адвокатури у Facebook; він спирається на постанови Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду та апеляційних судів з Єдиного державного реєстру судових рішень. У справі № 686/1379/19 Верховний Суд спершу скасував постанову апеляційного суду, бо той не оцінив посилань батька на висновок експерта; згодом місце проживання сина визначили з батьком з урахуванням висновку, що зміна звичного оточення може спричинити труднощі в навчанні, спілкуванні та конфліктність, і касаційний суд з цим погодився. У справі № 205/1621/18 експерт не зміг установити, як малолітні діти сприймають сім'ю, і Верховний Суд дорікнув апеляційному суду, що той не оцінив доводів щодо висновку й не обговорив виклику експерта для пояснень. Справа № 753/572/20 показує межі доказового значення експертизи: апеляційний суд пояснив бажання дитини жити з матір'ю відсутністю обмежень щодо гаджетів, проте Верховний Суд скасував постанову, бо десятирічну дитину не заслухали відповідно до статті 12 Конвенції про права дитини. Авторка розглядає й процесуальні питання. Клопотання про експертизу, подане лише через незгоду з висновком органу опіки та піклування без обґрунтування потреби в спеціальних знаннях, суди відхиляють (справа № 761/43925/19); «діагностика психоемоційного стану» дітей не тотожна судовій експертизі (№ 710/1678/18); відмова в передчасному клопотанні на стадії закриття підготовчого провадження не є підставою для скасування рішення (№ 542/1428/18). За обґрунтованих сумнівів в автентичності вибору дитини суд, на думку Єрмоленко Л. Й., має поставити на обговорення призначення психологічної експертизи; авторка вказує, що аналогічних висновків дійшов ЄСПЛ у справі Хуснутдинова проти росії. Підсумок огляду: експертиза є вагомим обґрунтуванням найкращих інтересів дитини, однак за статтею 110 ЦПК України висновок експерта не має наперед установленої сили й оцінюється разом з іншими доказами за правилами статті 89 ЦПК.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза, визначення місця проживання дитини, найкращі інтереси дитини, висновок експерта, оцінка доказів, думка дитини, орган опіки та піклування, Верховний Суд, Конвенція про права дитини, цивільний процес, сімейні спори.

Analysis of the Practice of Using Forensic Psychological Examinations in Cases on Determining a Child's Place of Residence as of 25 November 2022, Prepared by Liliia Yermolenko, Attorney and Member of the Family Law Centre of the Higher School of Advocacy of the Ukrainian National Bar Association

Yermolenko L. Y.

Abstract. Liliia Yermolenko, an attorney and member of the Family Law Centre of the Higher School of Advocacy of the Ukrainian National Bar Association, reviews how forensic psychological examination is used in disputes over a child's place of residence, how often it is ordered and which procedural features govern its appointment. The review, published on 25 November 2022, draws on rulings of the Civil Cassation Court within the Supreme Court and of appellate courts from the Unified State Register of Court Decisions. In case No. 686/1379/19 the Supreme Court first quashed an appellate ruling that ignored the father's reliance on an expert opinion; later the son's residence was set with the father because a change of environment could cause learning and communication problems and conflict, and the cassation court upheld that outcome. In case No. 205/1621/18 the expert could not establish how very young children perceived their family, and the Supreme Court criticised the appellate court for failing to assess arguments about the opinion or to consider summoning the expert. Case No. 753/572/20 shows the limits of such evidence: the Supreme Court quashed a ruling based on the expert's explanation of a ten-year-old's preference for the mother because the child had not been heard under Article 12 of the UN Convention on the Rights of the Child. Procedural rulings show that a request for examination motivated only by disagreement with a guardianship authority, without showing the need for non-legal expertise, may be refused, and that a 'diagnosis of psycho-emotional state' is not equivalent to a forensic examination. Where the authenticity of a child's choice is reasonably doubted, the author argues, the court should raise the question of a psychological examination. She concludes that, under Articles 89 and 110 of the Civil Procedure Code of Ukraine, an expert opinion has no predetermined weight and must be assessed together with other evidence.

Keywords: forensic psychological examination, child's place of residence, best interests of the child, expert opinion, evaluation of evidence, views of the child, guardianship authority, Supreme Court of Ukraine, UN Convention on the Rights of the Child, civil procedure, family disputes.

Першоджерело: *Єрмоленко Л. Й. Аналіз практики застосування судових психологічних експертиз у справах щодо визначення місця проживання дитини. Вища школа адвокатури НААУ : офіц. сторінка у Facebook. 2022. 25 листоп. Реферат оприлюднено в журналі 30.11.2022.*

References

1. Yermolenko L. Y. Analiz praktyky zastosuvannia sudovykh psykholohichnykh ekspertyz u spravakh shchodo vyznachennia mistsia prozhyvannia dytyny stanom na 25 lystopada 2022 roku pidhotovlenyi advokatom, chlenom Tsentru simeinoho prava Vyshchoi shkoly advokatury NAAU Liliieiu Yermolenko [Analysis of the Practice of Using Forensic Psychological Examinations in Cases on Determining a Child's Place of Residence as of 25 November 2022, Prepared by Liliia Yermolenko, Attorney and Member of the Family Law Centre of the Higher School of Advocacy of the Ukrainian National Bar Association] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 6 (42). URL: https://expertize-journal.org.ua/psikhologichna-ekspertiza/7819-advokatom-chlenom-tsentru-simejnogo-prava-vishchoji-shkoli-advokaturi-naau-lilieyu-ermolenko-bulo-pidgotovleno-analiz-praktiki-zastosuvannya-sudovikh-psikhologichnikh-ekspertiz-u-spravakh-shchodo-viznachennya-mistsya-prozhivannya-ditini-stanom-na-25-listopada-2022-roku (onovlena versiia vid 30.11.2022). [in Ukrainian].

1.2. ПРАВОВЕ ТА НАУКОВО-ПРИКЛАДНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ ВІД 08.05.2018 № 1467/5 «ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ ПЕРЕЛІКІВ РЕКОМЕНДОВАНОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТА ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ, ЩО ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ»[1]

Міністерство юстиції України

Реферат. Наказ Міністерства юстиції України від 08.05.2018 № 1467/5 «Про затвердження переліків рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз» ухвалено відповідно до статті 8 Закону України «Про судову експертизу», Положення про Міністерство юстиції України (постанова КМУ від 02.07.2014 № 228) та пункту 14 Порядку ведення Реєстру методик проведення судових експертиз (наказ Мін'юсту від 02.10.2008 № 1666/5). Наказ затверджує 24 переліки (додатки 1–24), визнає таким, що втратив чинність, наказ від 30.07.2010 № 1722/5 і набирає чинності з дня підписання. Переліки містять понад 540 бібліографічних позицій, згрупованих за видами експертиз: комплексна; почеркознавча й лінгвістична; технічна експертиза документів; зброї; трасологічна; вибухотехнічна; фототехнічна, портретна й голографічних зображень; відео-, звукозапису; матеріалів, речовин і виробів; біологічна; інженерно-транспортна; економічна; будівельно-технічна, земельно-технічна й оціночні; залізнично-транспортна; пожежно-технічна; товарознавча; комп'ютерно-технічна й телекомунікаційна; психологічна; мистецтвознавча; дорожньо-технічна; об'єктів інтелектуальної власності; електротехнічна, безпеки життєдіяльності й охорони праці; імунологічні, цитологічні, молекулярно-генетичні, одорологічні дослідження та дослідження волосся; спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. Для судових експертів-психологів ключовим є додаток 18 з 15 позицій. Він охоплює праці Н. В. Алікіної про психологічну експертизу в слідчій практиці та експертизу психологічного впливу; звіти ХНДІСЕ й КНДІСЕ з методичними рекомендаціями щодо експертизи моральної шкоди, неповнолітніх, психологічного впливу у кримінальних справах, емоційних станів стресу та фрустрації, диференціального підходу; розробки Полтавського відділення ХНДІСЕ про комплексну психолого-психіатричну експертизу суїцидів, комунікативну діяльність особи на відеозаписі та розвиток неповнолітніх у цивільних справах; посібник О. А. Назарова «Використання психологічних знань у кримінальному провадженні, цивільних та адміністративних справах» (2013). Праць із застосування поліграфа цей перелік не містить. Публікація допомагає експертам обґрунтувати наукову базу висновку, а суддям і адвокатам перевірити, на яку літературу спирався експерт.

Ключові слова: судова експертиза, Міністерство юстиції України, рекомендована науково-технічна література, довідкова література, Реєстр методик проведення судових експертиз, судово-психологічна експертиза, види судових експертиз, наукова обґрунтованість висновку, наказ Мін'юсту № 1467/5.

Order of the Ministry of Justice of Ukraine No. 1467/5 of 8 May 2018 on Approving Lists of Recommended Scientific, Technical and Reference Literature Used in Forensic Examinations

Ministerstvo yustytsii Ukrainy.

Abstract. Order No. 1467/5 of the Ministry of Justice of Ukraine of 8 May 2018 approves lists of recommended scientific, technical and reference literature for forensic examinations. It was issued under Article 8 of the Law of Ukraine on Forensic Examination, the Regulation on the Ministry of Justice (Cabinet Resolution No. 228 of 2 July 2014) and the Procedure for Maintaining the Register of Forensic Examination Methods (Order No. 1666/5 of 2 October 2008). The order approves 24 annexes, repeals Order No. 1722/5 of 30 July 2010 and took effect on signature. The lists contain more than 540 entries grouped by type of examination, including complex examination, handwriting and linguistics, documents, weapons, traces, explosives, images, audio and video recordings, materials and substances, biology and DNA, transport, economics, construction and valuation, fire, commodities, computers and telecommunications, psychology, art, intellectual property, electrical and occupational safety, and covert surveillance devices. Annex 18, on psychological examination, lists 15 works: N. V. Alikina's studies of psychological examination in investigative practice and of psychological influence; research reports of the Kharkiv and Kyiv forensic research institutes with guidance on examining moral damage, minors, psychological influence in criminal cases, stress and frustration, and a differential approach; Poltava studies of suicide, communicative behaviour recorded on video and child development in civil cases; and O. A. Nazarov's 2013 reference manual on the use of psychological knowledge in criminal, civil and administrative proceedings. No polygraph-specific literature is included. The order helps experts substantiate the scientific basis of their opinions and allows judges and lawyers to check the sources an expert relied on.

Keywords: forensic examination, Ministry of Justice of Ukraine, recommended scientific literature, reference literature, Register of Forensic Examination Methods, forensic psychological examination, types of forensic examination, scientific basis of expert opinion, Order No. 1467/5.

Першоджерело: *Про затвердження переліків рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз : наказ М-ва юстиції України від 08.05.2018 № 1467/5. Реферат оприлюднено в журналі 30.11.2022.*

References

1. Ministerstvo yustytsii Ukrainy. Nakaz Ministerstva yustytsii Ukrainy vid 08.05.2018 № 1467/5 "Pro zatverdzhennia perelikiv rekomendovanoi naukovo-tekhnichnoi ta dovidkovoi literatury, shcho vykorystovuietsia pid chas provedennia sudovykh ekspertyz" [Order of the Ministry of Justice of Ukraine No. 1467/5 of 8 May 2018 on Approving Lists of Recommended Scientific, Technical and Reference Literature Used in Forensic Examinations] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2022. Vol. 7, No. 6 (42). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/7827-nakaz-ministerstva-yustitsiji-ukrajini-vid-08-05-2018-1467-5-pro-zatverdzhennya-perelikiv-rekomendovanoji-naukovo-tekhnichnoji-ta-dovidkovoji-literaturi-shcho-vikoristovuetsya-pid-chas-provedennya-sudovikh-ekspertiz (onovlena versiia vid 30.11.2022). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 2. НОВИНИ ЖУРНАЛУ

Судді КГС ВС розповіли про корпоративні спори та оцінку доказів поважності пропуску процесуальних строків в умовах війни[1]

10.11.2022

Короткий зміст. Судді Касаційного господарського суду ВС виступили на вебінарі «Актуальні питання господарського судочинства в умовах воєнного стану в Україні», організованому Асоціацією розвитку суддівського самоврядування, Верховним Судом і проєктом ЄС «Право-Justice». Олена Кібенко навела статистику (1075 скарг і заяв у 2022 році, з них 355 у корпоративних спорах) і розібрала справи про стягнення за боргами російської федерації на акції «Промінвестбанку» та про статус підприємств «Укроборонпрому». Віталій Уркевич пояснив, як суд оцінює докази поважності пропуску процесуальних строків під час війни, зокрема щодо засідання 24 лютого 2022 року.

Ефективне судове адміністрування при розгляді справ про воєнні злочини: експертне обговорення[2]

11.11.2022

Короткий зміст. Судді Касаційного кримінального суду ВС взяли участь в онлайн-зустрічі про ефективне судове адміністрування у справах про воєнні злочини, організованій програмою USAID «Справедливість для всіх». Заступник голови ККС ВС Валентина Щепоткіна наголосила, що основне навантаження з таких проваджень ляже на національні суди. Евелін Аноя представила результати оцінювання потреб судів, Тім Діббл розповів про рекомендації щодо діловодства й інфраструктури суду, Бенджамін Вілсон говорив про комунікаційну політику щодо таких процесів. Учасники визначили пріоритети й обсяг потрібної міжнародної підтримки.

Бурлачук Леонід Фокович пішов з життя у віці 75 років - редакція журналу щиро співчуває рідним та близьким з приводу смерті 26 листопада 2022 року видатного українського психолога (психодіагноста), доктора психологічних наук, професора, академіка НАПНУ[3]

28.11.2022

Короткий зміст. Редакція журналу висловила співчуття з приводу смерті 26 листопада 2022 року Леоніда Фоковича Бурлачука (1947–2022), доктора психологічних наук, професора, академіка НАПН України, який з 1992 року очолював створену ним кафедру психодіагностики та медичної (з 2008 року клінічної) психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Наведено біографію: декан факультету психології у 2011–2012 роках, перший президент Національної психологічної асоціації (2017–2020), понад 260 праць, 9 докторських і 38 кандидатських дисертацій під його керівництвом. Окремо описано «Словник-довідник з психодіагностики».

Належне виконання рішення суду, зокрема щодо порядку побачення з дитиною, є складовою права на справедливий суд – КЦС ВС[4]

02.12.2022

Короткий зміст. Касаційний цивільний суд ВС у постанові від 9 листопада 2022 року у справі № 753/11909/21 визнав протиправними дії державного виконавця, який закрив провадження щодо участі батька у вихованні дитини лише після заяви матері, що вона не перешкоджає. Суд нагадав, що виконання рішення є складовою права на справедливий суд (ст. 6 Конвенції, ст. 129-1 Конституції). За ст. 64-1 Закону «Про виконавче провадження» виконавець перевіряє побачення в час і місці, визначених рішенням суду, навіть якщо графіка немає у виконавчому листі. Позиція важлива для справ про участь батьків у вихованні дитини.

Підтримка та захист потерпілих і свідків воєнних злочинів: проблемні питання застосування КК і КПК України[5]

12.12.2022

Короткий зміст. Секретар Першої судової палати ККС ВС Наталія Антонюк на онлайн-зустрічі проєктів міжнародної допомоги, організованій програмою USAID «Справедливість для всіх», проаналізувала проблеми захисту потерпілих від сексуального насильства під час війни. Зґвалтування, вчинені військовослужбовцями рф, пропонують кваліфікувати за ст. 438 КК, проте її санкція (8–12 років) м'якша, ніж за ч. 4 і ч. 6 ст. 152 КК. Серед процесуальних викликів названо повторні допити й повторну віктимізацію, неможливість експертиз через плин часу. Запропоновано диференціювати відповідальність і ширше використовувати цифрові докази та матеріали прокурорів МКС.

Вперше в Україні, 30 грудня 2022 року буде проведений практикум відомого у світі поліграфолога Вільяма Л. Флейшера з наукового огляду Емпіричної системи підрахунку балів (ESS, ESS-m) поліграфологами за результатами тестувань на поліграфі[6]

28.12.2022

Короткий зміст. Міжнародне співтовариство поліграфологів (ISOPE, США) анонсувало на 30 грудня 2022 року вебінар Вільяма Л. Флейшера, директора Keystone Intelligence Network, колишнього спецагента ФБР і поліграфолога з 1975 року, про емпіричну систему підрахунку балів ESS та її оновлення ESS-M. Подано огляд систем оцінювання поліграм від «галкової» системи Дж. Ріда й шкали К. Бакстера до ESS (2008) та OSS-3 (2004). Участь лише для поліграфологів, вартість 950 грн, обсяг 6 академічних годин (0,2 кредиту ЄКТС), видається сертифікат. Нагадано, що ISOPE призупинило членство поліграфологів-громадян рф.

References

1. Suddi KHS VS rozpovily pro korporatyvni spory ta otsinku dokaziv povazhnosti propusku protsesualnykh strokiv v umovakh viiny [Judges of the Commercial Cassation Court of the Supreme Court Spoke About Corporate Disputes and the Assessment of Evidence of Good Reasons for Missing Procedural Deadlines During the War]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 10 lystop. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/7699-suddi-kgs-vs-rozpovili-pro-korporativni-

spori-ta-ocinku-dokaziv-povazhnosti-propusku-procesualnih-strokiv-v-umovah-vijni (onovlena versiia vid 10.11.2022). [in Ukrainian].

2. Efektyvne sudove administruvannia pry rozghliadi sprav pro voienni zlochyny: ekspertne obhovorennia [Effective Court Administration in War Crimes Cases: An Expert Discussion]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 11 lystop. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/7717-efektivne-sudove-administruvannya-pri-rozglyadi-sprav-pro-voyenni-zlochini-ekspertne-obgovorennya (onovlena versiia vid 11.11.2022). [in Ukrainian].

3. Burlachuk Leonid Fokovych pishov z zhyttia u vitsi 75 rokiv - redaktsiia zhurnalu shchyro spivchuvaie ridnym ta blyzkym z pryvodu smerti 26 lystopada 2022 roku vydatnoho ukrainskoho psykholoha (psykhodiahnosta), doktora psykholohichnykh nauk, profesora, akademika NAPNU [Leonid Fokovych Burlachuk Passed Away at the Age of 75: The Editorial Board Expresses Sincere Condolences to the Family and Friends on the Death on 26 November 2022 of the Outstanding Ukrainian Psychologist (Psychodiagnostician), Doctor of Psychological Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 28 lystop. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/12277-burlachuk-leonid-fokovich-pishov-z-zhittya-u-vitsi-75-rokiv-redaktsiya-zhurnalu-shchiro-spivchuvae-ridnim-ta-blizkim-z-privodu-smerti-26-listopada-2022-roku-vidatnogo-ukrajinskogo-psikhologa-psikhodiagnosta-doktora-psikhologichnikh-nauk-profesora-akademika-napn-ukrajini (onovlena versiia vid 14.07.2026). [in Ukrainian].

4. Nalezhne vykonannia rishennia sudu, zokrema shchodo poriadku pobachennia z dytynoiu, ye skladovoiu prava na spravedlyvyi sud – KTSS VS [Proper Enforcement of a Court Decision, in Particular on the Procedure for Meetings with a Child, Is a Component of the Right to a Fair Trial – Civil Cassation Court of the Supreme Court]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 2 hrud. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/7849-nalezhne-vikonannya-rishennya-sudu-zokrema-shodo-poryadku-pobachennya-z-ditinoyu-ye-skladovoyu-prava-na-spravedlivij-sud-kcs-vs (onovlena versiia vid 02.12.2022). [in Ukrainian].

5. Pidtrymka ta zakhyst poterpilykh i svidkiv voiennykh zlochyniv: problemni pytannia zastosuvannia KK i KPK Ukrainy [Support and Protection of Victims and Witnesses of War Crimes: Problematic Issues of Applying the Criminal Code and the Criminal Procedure Code of Ukraine]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 12 hrud. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/7904-pidtrimka-ta-zahist-poterpilih-i-svidkiv-voyennih-zlochiniv-problemni-pitannya-zastosuvannya-kk-i-kpk-ukrayini (onovlena versiia vid 12.12.2022). [in Ukrainian].

6. Vpershe v Ukraini, 30 hrudnia 2022 roku bude provedenyi praktykum vidomoho u sviti polihrafoloha Viliama L. Fleishera z naukovoho ohliadu Empirychnoi systemy pidrakhunku baliv (ESS, ESS-m) polihrafolohamy za rezultatamy testuvan na polihrafi [For the First Time in Ukraine, on 30 December 2022, a Workshop by the World-Renowned Polygraph Examiner William L. Fleisher on the Scientific Review of the Empirical Scoring System (ESS, ESS-M) Used by Polygraph Examiners to Evaluate Polygraph Test Results Will Be Held]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 28 hrud. URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/8018-vpershe-v-ukrajini-30-grudnya-2022-roku-bude-provedenij-praktikum-vidomogo-u-sviti-poligrafologa-vilyama-l-flejshera-z-naukovogo-oglyadu-emperichnoji-sistemi-pidrakhunku-baliv-ess-angl-empirical-scoring-system-poligrafologami-za-rezultatami-testuvan-na-poligrafi (onovlena versiia vid 29.12.2022). [in Ukrainian].

РОЗДІЛ 3. НОВИНИ ІНЖЕНЕРНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕХНІКИ

ОБЛАДНАННЯ

Технічне оновлення EyeDetect: тестування без опори для підборіддя

Компанія Converus повідомила користувачів EyeDetect і EyeDetect+, що під час тестування можна відмовитися від нерухомої опори для підборіддя.

EyeDetect не має датчиків чи кабелів, приєднаних до обстежуваного, а опору для підборіддя раніше рекомендували, щоб утримувати голову в стабільному положенні. З 2014 року персонал Converus провів тисячі демонстраційних тестів без опори; точність числового тесту становить приблизно 92 % [1].

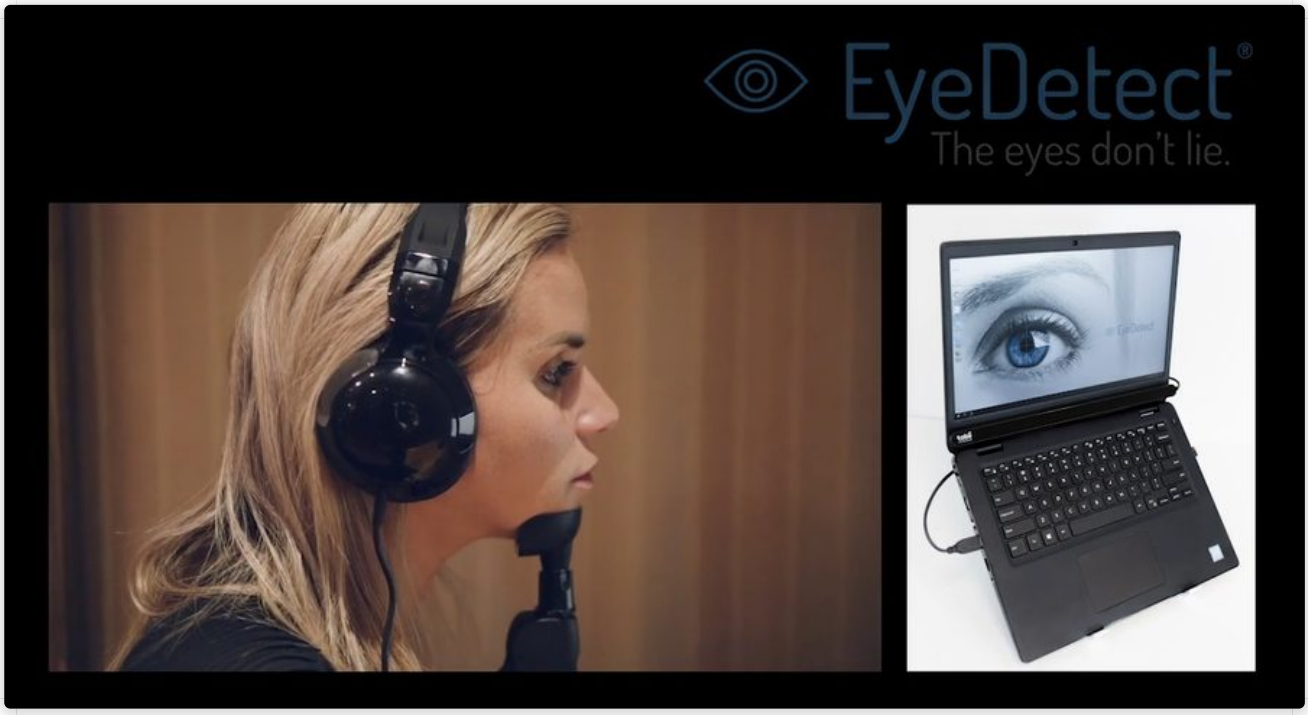

Тестування на станції EyeDetect [1]

Пристрій відстеження очей Tobii, що постачається разом зі станцією EyeDetect Station, краще відстежує очі навіть за легких рухів голови й зменшує втрати даних. Для EyeDetect+ опору не рекомендують, бо вона змушує обстежуваного нахилятися вперед [1].

References

1. Tekhnichne onovlennia Converus suchasnoho polihrafa EyeDetect. Osoblyvosti vykorystannia nerukhomoi opory dlia pidboriddia pid chas testuvannia na polihrafakh EyeDetect i EyeDetect+ [Converus Technical Update of the Modern EyeDetect Polygraph: Use of a Fixed Chin Rest during Testing on EyeDetect and EyeDetect+]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. 2022. 27 lyp. URL: ht-

tps://expertize-journal.org.ua/inshi-napryami-spetsobladnannya/7040-tekhnichne-onovlennya-converus-vikoristannya-pidboriddya-pid-chas-testuvannya-eyedetect-i-eyedetect (onovlena versiia vid 06.11.2026). [in Ukrainian].

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ

В ІНТЕРНЕТІ

Пошукові запити зі словом «експертиза», які найчастіше вводили користувачі Google в Україні у листопаді–грудні 2022 р. — у період виходу цього номера[22]:

№	Запит	Індекс
1	судова експертиза	100
2	судово-медична експертиза	54
3	судово медична експертиза	34
4	почеркознавча експертиза	29
5	екологічна експертиза	27
6	лінгвістична експертиза	19
7	трасологічна експертиза	13
8	одорологічна експертиза	6

Індекс популярності Google Trends: 100 — найчастіший запит періоду, решта — у відсотках від нього. Абсолютної кількості пошуків Google не оприлюднює. Найшвидше зростали запити: «одорологічна експертиза» (різкий сплеск).

У ЖУРНАЛІ

Матеріали цього номера, які читачі відкривали найчастіше, — кількість переглядів їхніх сторінок на сайті журналу станом на 06.11.2026:

№	Матеріал	Переглядів
1	*Міністерство юстиції України* Наказ Міністерства юстиції України від 08.05.2018 № 1467/5 «Про затвердження переліків рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз»	9 046
2	*Черезова І. О.* Психологічна експертиза: навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів]	2 338
3	*Єрмоленко Л. Й.* Аналіз практики застосування судових психологічних експертиз у справах щодо визначення місця проживання дитини станом на 25 листопада 2022 року підготовлений адвокатом, членом Центру сімейного права Вищої школи адвокатури НААУ Лілією Єрмоленко	2 329
4	Реферативна інформація щодо наукових робіт в галузі судово-психологічної експертизи, які були видані в Україні за інформацією Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського за період з 1993 по червень 2021 років	1 732

5	*Ємець Ю. І.* Судово-психологічна експертиза неповнолітніх у кримінальному провадженні: теоретичний аналіз	1 713

Лічильник сайту журналу рахує всі відкриття сторінки матеріалу від дня її оприлюднення. Перегляди саме за період виходу номера журнал фіксує з листопада 2026 р.

Станьте автором журналу. Редакція приймає статті науковців, судових експертів, адвокатів, психологів і здобувачів наукових ступенів з юридичної психології, судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та спеціальних знань у юридичній практиці. Публікація безкоштовна, статтям редакція присвоює DOI, а читають їх ті, хто щодня працює в судах. Приєднуйтеся до спільноти судових експертів і дослідників: вимоги до статей і тез див. у розділі «Вимоги до оформлення»[23].

Потрібен судовий експерт? Якщо у справі, яку розглядає суд, виникли питання, що потребують спеціальних знань у галузі психології, зокрема щодо моральних страждань, психологічного стану учасника процесу, інтересів дитини чи психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа, зверніться до редакції. Допоможемо визначитися з видом експертизи, сформулювати питання експертові й знайти фахівця з належною кваліфікацією. Запит — через форму «Консультація» на сайті журналу[24] або за телефоном +38 (093) 476-72-60.

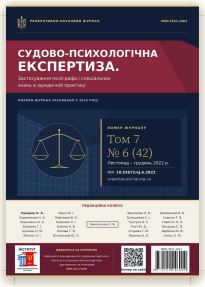

Як цитувати номер

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці : реферативно-науковий online журнал. 2022. Т. 7, № 6 (42). 42 с. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.6.2022. URL: https://expertize-journal.org.ua/nomera/19814-2022-6-47.

Номер оновлено 06.11.2026: замінено матеріал розділу 3.

References

1. Pro metu stvorennia Internet-vydannia [On the Purpose of Creating the Online Publication]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-celyah (onovlena versiia vid 29.06.2022). [in Ukrainian].

2. Kyivskyi mizhnarodnyi sudovo-ekspertnyi instytut psykholohichnoi ekspertyzy i doslidzhen na polihrafi [Kiev International Forensic Expert Institute of Psychological Expertise and Researchs on Polygraph, LLC] : zapys u reiestri naukovykh orhanizatsii Research Organization Registry (ROR). URL: https://ror.org/02xc7et08 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Vytiah z Yedynoho derzhavnoho reiestru veteraniv viiny vid 31.10.2026 № 31102026-00003569 [Extract from the Unified State Register of War Veterans of 31.10.2026 No. 31102026-00003569] : vidomosti pro subiekta veteranskoho pidpryiemnytstva (Nazarov Oleh Anatoliiovych) / Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. Opryliudneno na storintsi "Pro naukovo-referatyvne vydannia" saitu zhurnalu. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-nauchnom-izdanii (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

4. Redaktsiina kolehiia [Editorial Board]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/redaktsijna-kolegiya (onovlena versiia vid 09.11.2026). [in Ukrainian].

5. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice]. 2022. Vol. 7, No. 6 (42). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.6.2022. [in Ukrainian].

6. DSTU 3017:2015. Informatsiia ta dokumentatsiia. Vydannia. Osnovni vydy. Terminy ta vyznachennia poniat [Information and Documentation. Publications. Main Types. Terms and Definitions]. [Chynnyi vid 2016-07-01]. Vyd. ofits. Pp. 4.14.2.2, 4.14.2.7. Referaty prats, opryliudnenykh ranishe, podano iz zaznachenniam imeni avtora ta dzherela zapozychennia vidpovidno do p. 1 ch. 2 st. 22 Zakonu Ukrainy "Pro avtorske pravo i sumizhni prava" vid 01.12.2022 № 2811-IX; akty orhaniv derzhavnoi vlady ta ofitsiini dokumenty sudovoho kharakteru ne okhoroniaiutsia avtorskym pravom (p. 3 ch. 1 st. 8 tsoho Zakonu). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

7. FBI Laboratory. FBI History. URL: https://www.fbi.gov/about-us/history/highlights-of-history/articles/laboratory (data zvernennia: 04.11.2026).

8. OHCHR, "Ukraine: civilian casualty update" (storinka: "Ukraine: Civilian casualties as of 26 December 2022", opubl. 27.12.2022). URL: https://ukraine.un.org/en/download/124096/213464 (data zvernennia: 04.11.2026).

9. Ofis Henprokurora Ukrainy: zadokumentovano ponad 58 tysiach voiennykh zlochyniv [Office of the Prosecutor General of Ukraine: Over 58,000 War Crimes Documented]. ArmiiaInform. 2022. 26 hrud. URL: https://armyinform.com.ua/2022/12/26/ofis-genprokurora-ukrayiny-zadokumentovano-ponad-58-tysyach-voyennyh-zlochyniv/ (data zvernennia: 08.11.2026). [in Ukrainian].

10. Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Estimated $349 Billion. World Bank : press release. 2022. 9 Sept. URL: https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/09/09/ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-estimated-349-billion (data zvernennia: 08.11.2026).

11. Furtherance of Remedy and Reparation for Aggression Against Ukraine : resolution A/RES/ES-11/5 adopted by the General Assembly on 14 November 2022. United Nations Digital Library. 2022. 14 Nov. URL: https://digitallibrary.un.org/record/3994481 (data zvernennia: 08.11.2026).

12. Ofis Prezydenta Ukrainy (Flickr-akaunt "President of Ukraine"). Ukrainskyi viiskovyi pidnimaie Derzhavnyi prapor Ukrainy na tsentralnii ploshchi zvilnenoho Khersona, 14 lystopada 2022 r [A Ukrainian Soldier Raises the State Flag of Ukraine on the Central Square of Liberated Kherson, 14 November 2022] : fotohrafiia (litsenziia CC0). Wikimedia Commons. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Volodymyr_Zelenskyy_took_part_in_hoisting_the_State_Flag_of_Ukraine_in_liberated_Kherson._(52501857519).jpg (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

13. DSNS Ukrainy. P'yatypoverkhovyi zhytlovyi budynok u Mykolaievi pislia rosiiskoho obstrilu v nich na 11 lystopada 2022 r [Five-Storey Residential Building in Mykolaiv After Russian Shelling on the Night of 11 November 2022] : fotohrafiia (litsenziia CC BY 4.0). Wikimedia Commons. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mykolaiv_after_Russian_shelling,_2022-11-11_(06).jpg (data zvernennia: 09.11.2026). [in Ukrainian].

14. Chotyry roky pravosuddia v umovakh viiny — chernihivska suddia Liubov Kharechko bula rozstriliana rosiiskymy viiskovymy [Four Years of Justice in Wartime: Chernihiv Judge Li-

ubov Kharechko Was Shot Dead by Russian Soldiers]. Rada suddiv Ukrainy : ofitsiinyi vebsait. 2026. 24 liut. URL: https://rsu.gov.ua/ua/news/cotiri-roki-pravosudda-v-umovah-vijni-cernigivska-sudda-lubov-harecko-bula-rozstrilana-rosijskimi-vijskovimi (data zvernennia: 05.11.2026). [in Ukrainian].

15. Vytiah z protokolu zahalnykh zboriv suddiv Chernihivskoho apeliatsiinoho sudu vid 08 zhovtnia 2018 roku [Extract from the Minutes of the General Meeting of Judges of the Chernihiv Court of Appeal of 8 October 2018]. Chernihivskyi apeliatsiinyi sud : ofitsiinyi vebsait. URL: https://cna.court.gov.ua/sud4823/inshe/1/protokol08 (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

16. Obrano zastupnyka holovy sudu ta sekretariv sudovykh palat [Deputy Chief Judge and Secretaries of the Judicial Chambers Elected]. Chernihivskyi apeliatsiinyi sud : ofitsiinyi vebsait. 2021. 7 zhovt. URL: https://cna.court.gov.ua/sud4823/pres-centr/general/1191100/ (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

17. U Chernihivskomu AS zminyvsia holova [The Chief Judge of the Chernihiv Court of Appeal Has Changed]. Zakon i Biznes. 2024. 25 zhovt. URL: https://zib.com.ua/ua/163820.html (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

18. Uzahalnennia sudovoi praktyky [Generalisation of Case Law] / sekretar sudovoi palaty u tsyvilnykh spravakh L. K. Kharechko. Apeliatsiinyi sud Chernihivskoi oblasti : ofitsiinyi vebsait. 2018. 3 trav. URL: https://cna.court.gov.ua/sud2590/5864/477027/ (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

19. Suddiu z Chernihova vbyly pry sprobi evakuatsii [Judge from Chernihiv Killed While Trying to Evacuate]. Sudovyi reporter : vebsait. 2022. 4 berez. URL: https://sudreporter.org/suddyu-z-chernigova-vbyly-pry-sprobi-evakuacziyi/ (data zvernennia: 05.11.2026). [in Ukrainian].

20. Kharechko L. K. Moi virshi — tse kryk dushi [My Poems Are the Cry of the Soul] : zbirnyk poezii / Liubov Kharechko. Chernihiv : [s. n.], 2026. 56 s. : il., fot. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.6.2026.01. URL: https://expertize-journal.org.ua/books/19828-kharechko-moi-virshi-tse-kryk-dushi (onovlena versiia vid 06.11.2026). [in Ukrainian].

21. Spivchuttia [Condolences] : [u zviazku iz zahybelliu suddi Krasnohradskoho raionnoho sudu Kharkivskoi oblasti D. S. Konstantynova]. Sudova vlada Ukrainy : ofitsiinyi vebportal. 2022. 30 zhovt. URL: https://court.gov.ua/archive/1339620/ (data zvernennia: 05.11.2026). [in Ukrainian].

22. Google Trends : poshukovyi termin «ekspertyza», Ukraina, 01.11.2022–31.12.2022 [Google Trends: Search Term “ekspertyza”, Ukraine, 01.11.2022–31.12.2022]. URL: https://trends.google.com/trends/explore?date=2022-11-01%202022-12-31&geo=UA&q=%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0&hl=uk (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

23. Vymohy do oformlennia statei i tez [Requirements for Articles and Abstracts]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/vimogi-do-oformlennya (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

24. Konsultatsiia: zapyt na provedennia sudovoi psykholohichnoi ekspertyzy, doslidzhennia [Consultation: Request for a Forensic Psychological Examination or Study]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/konsultacia (onovlena versiia vid 28.10.2023). [in Ukrainian].

Відомості про журнал

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Назва: реферативно-науковий журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» (Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice). Електронне (online) видання.

Ідентифікатори: ISSN 2521-1463 (Online); штриховий код EAN-13 для періодичних видань 9772521146000; державний український ідентифікатор медіа R40-05509 (рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 26.09.2024 № 2785); префікс DOI 10.53672 (Crossref).

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович. Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі»; міжнародний ідентифікатор наукової організації ROR 02xc7et08.

Галузь: юридичні, психологічні науки. Періодичність: 1 раз на два місяці. Мови видання: українська, англійська.

Увага! Електронне видання не внесено до затвердженого Міністерством освіти і науки України переліку наукових фахових видань України.

ІСТОРІЯ ВИДАННЯ

Журнал засновано у травні 2016 р. кандидатом психологічних наук, доцентом, експертом-поліграфологом, правознавцем О. А. Назаровим на базі інформаційно-правового вебсайту з метою популяризації можливостей судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та інших спеціальних знань у юридичній практиці. Редакційну колегію сформовано у квітні 2017 р. під час ISSN-реєстрації видання.

БАЗИ ДАНИХ, РЕЄСТРИ ТА БІБЛІОТЕКИ

Реєстр суб'єктів у сфері медіа; Google Scholar; ISSN International Centre — ISSN Portal; Crossref; Scilit (MDPI); Відкритий український індекс цитувань (OUCI, ДНТБ України); ICI World of Journals (Index Copernicus, паспорт журналу); Реєстр наукових видань України (УкрІНТЕІ); Polska Bibliografia Naukowa (PBN). Інші каталоги: ResearchBib.

ПОЛІТИКА ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ

Видання практикує політику негайного відкритого доступу до опублікованого змісту, підтримуючи принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Поштова адреса: 01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, абонентська скринька В-62. Засновник — видавець: тел. +38 (093) 476-72-60; e-mail: nazarovua@ukr.net. Заступники головного редактора: д-р психол. наук, професор Євдокимова Наталя Олексіївна (yevdokymova@ukr.net); д-р юрид. наук, професор Кириченко Олександр Анатолійович (alankir23@ukr.net). Сайт: expertize-journal.org.ua; e-mail редакції: info@expertize-journal.org.ua.

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

2022. Том 7, № 6 (42)
листопад–грудень 2022 року

Реферативно-науковий online журнал

Засновник, видавець, відповідальний за випуск — Назаров О. А.

Видається за сприяння Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі (ROR 02xc7et08).

Формат А4 (210×297 мм). Гарнітура Source Serif 4. Обсяг 42 с.

DOI 10.53672/ej.6.2022. Ідентифікатор медіа R40-05509. ISSN 2521-1463 (Online).

Видавник Назаров О. А. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, а/с В-62. Тел. +38 (093) 476-72-60. E-mail: nazarovua@ukr.net

expertize-journal.org.ua